

PHONO
QUECIDA

MODERN CLASSICS

FERNSTRÖM

NHOF

SYMFONI No. 6

CONCERTINO Op. 52

DEN KAPRICIÖSE TRUBADUREN

MUSICA
SVECIAE

JOHN FERNSTRÖM PHOTO PRIVATELY OWNED

JOHN FERNSTRÖM (1897–1961)

Symfoni nr 6 47'50

/ Symphony No. 6 Op. 40 (1938)

DEDICATED TO TOR MANN

1. I *Adagio – Moderato – Allegro vivo –
affretando – Tempo primo* 13'19

2. II *Adagio cantabile – Andante – Moderato
appassionato – Tempo primo* 15'26

3. III *Scherzo. Vivace* 7'47

4. IV *Finale. Maestoso e Festivo – Poco più
mosso – Poco più con moto (tempo di
polacca) – Più allegro – animando – tempo
precedente ma un poco più vivo – Presto* 11'18

Swedish Radio Symphony Orchestra

Conductor: Mikko Franck

5. **Concertino** för flöjt med liten orkester
och damkör 10'10

/ Concertino for Flute with Small Orchestra
and Women's Choir Op. 52 (1941)

Swedish Radio Radio Symphony Orchestra
Women's Choir from the Swedish Radio Choir
Flute: Susanne Hörberg
Conductor: Mikko Franck

Den kapriciöse trubaduren

Serenad i 4 satser 14'10

/ The Capricious Troubadour.

Serenade in Four Movements Op. 21 (1931)

6. I *Preludium* 4'42

7. II *Cantabile* 4'49

8. III *Giocosio* 1'32

9. IV *Finale* 3'07

Swedish Radio Symphony Orchestra

Conductor: Stefan Solyom

TOTAL TIME: 72'35

Recorded in Berwaldhallen, Stockholm
August 20–22 1997 (1–4), June 15 1999 (5),
August 14 1998 (6–9)

Recording producer: Jan B Larsson (1–4),
Cynthia Zetterqvist (5–9)

Recording engineer: Hans-Erik
Järvenhag (1–4), Anders Hägglöf (5),
Ian Cederholm (6–9)

Digital editing: Jan B Larsson (1–4), Anders
Hägglöf (5), Ian Cederholm (6–9)

CD-master: Maurice Mogard

Commentaries: Boel Lindberg
English translation: Cynthia Zetterqvist
Executive producer & editor: Anna Frisk
Graphic design: Ermalm's Egenart
Front cover photo: Bruno Ehrst
(WITH KIND PERMISSION FROM MILLESGÅRDEN, LIDINGÖ)

PUBLISHERS:

1–4, 6–9: SMIC, SWEDISH MUSIC INFORMATION CENTRE,
STOCKHOLM

5: EDITION SUECIA, STOCKHOLM

JOHN FERNSTRÖM

John Fernström var missionärsbarn och tillbringade en stor del av sin barndom i Kina. Då han var 9 år skickades han och en äldre bror hem till Sverige för skolgång i Osby i norra Skåne. Där vaknade musikintresset. Fernström beskriver i sin självbiografi *Jubals son och blodsarvinge* (utgiven postumt 1967, ny upplaga 1997) att det var läsningen av en underhållningsroman där hjälten var violinist som satte igång honom. Han tog fram den fiol som fadern tidigare sporadiskt försökt lära honom spela på och började på egen hand ta ut melodier. Skolans sånglärare hjälpte honom att komma vidare. Efter någon tid var han så säker på sitt instrument att han tog steget att starta en skol-orkester och utse sig själv till konsertmästare i denna.

Någon mer kvalificerad musikundervisning blev det dock inte förrän 1913 då Fernström direkt efter avslutad realexamen togs in som elev vid Malmö Musikkonservatorium. Föräldrarna önskade att han skulle ta en kantorsexamen men Fernström ville hellre bli violinist. När hans lärare i violin, Carl Nordberger, flyttade till Stockholm bestämde han sig för att följa efter denne. Beslutet innebar att fadern drog in underhållet. Efter något år i Stockholm under mycket knappa förhållanden insåg Fernström att han måste skaffa sig en mer stadig utkomst. Lösningen blev arbete som violinist i Nordöstra Skånes Orkesterförening, en av Sveriges få professionella landsortsorkestrar vid denna tid, startad 1912 med uppdraget att ge folkkonserter i Helsingborg med omnejd till bil-

jettpriser som flertalet hade råd med.

Fernström var verksam i Helsingborg 1916–1939. Till en början hägrade drömmen om att bli en stor violinsolist. Den äldre broderns ekonomiska stöd gjorde det möjligt för honom att ta lektioner i Malmö och Köpenhamn. Brodern dog 1918 i spanska sjukan. Fernström tog förlusten hårt och sannolikt utlöste detta hans första försök att komponera musik. Hans opus 1, *"De mortuis"*. *Fyra sånger till piano*, påbörjades detta år.

Det skulle dock dröja fram till 1923 innan Fernström på allvar började syssla med kompositionsstudier. Hans lärare blev Peder Gram, verksam i Köpenhamn som dirigent, musikadministratör och kompositionslärare. Också andra helsingborgsbor – som pianisten/organisten Gustaf Paulson och musikläraren Waldemar Rudolf – sökte sig till denne. Fernström, Paulson och Rudolf utgjorde i Helsingborg kärnan i en konstnärsgrupp till vilken andra musiker (som Hjalmar Johansson, organisten som hjälpte Birger Sjöberg att teckna ner noterna till sina sånger), journalister och bildkonstnärer anslöt sig. Gruppen ordnade konstatställningar och konserter med egna verk och höll igång samtal om samtidskonst och om den bild- och tonkonst som skapades i Helsingborg under mellankrigsåren.

I denna stimulerande miljö utvecklades Fernström till en mycket produktiv tonsättare. 1931, det år orkesterverket *Den kapriciöse trubaduren* tillkom, hade han redan komponerat tre symfonier och ett antal mindre orkesterstycken, kammarmusikverk (bl a två sträckvaretter) och flera sånger för en röst och för manskör. Samtidigt uppehöll han sin tjänst som violi-

nist i Nordöstra Skånes orkesterförening, arbetade extra på kvällar och under sommarmånaderna som restaurangmusiker, dirigerade arbetarmanskören Lyran och föreläste om musik (med musikillustrationer) hos ABF. 1932 avancerade han i orkestern till posten som intendent och fick som sådan bl a uppgiften att leda studentkonserter för ungdomar. När posten som dirigent för helsingborgsorkestern blev ledig 1938 – samma år som *Symfoni nr 6* tillkom – sökte Fernström den. Han hade gott stöd hos orkestern men orkesterns styrelse valde istället Sten Frykberg.

Fernströms besvikelse över att ha blivit förbigången var stor. Han lämnade Helsingborg och kastade sig ut i en osäker tillvaro som frilansande dirigent och tonsättare. Åren 1939–43 var han bosatt i Malmö. Här dirigerade han arbetarmanskörer och komponerade på beställning flera kantater till jubileer och andra fester inom arbetarrörelsen. Han var också dirigent för SOR-orkestern i Ystad (en orkester sammansatt av professionella musiker och amatörer). Snart inledde han också ett fruktbart samarbete med Akademiska kapellet och den kvinnliga studentkören i Lund. För dessa komponerade han 1941 *Concertino för flöjt, liten orkester och damkör*. Den uruppfördes följande vår i Lund och fick ett år senare ett uppmärksammat framförande av Konserthuset i Stockholm.

Flöjtkoncertinon intresserade inte minst Stockholmsfilharmonikernas chefsdirigent Carl Garaguly. Följande säsong satte denne upp *Symfoni nr 6* på programmet. Uppförandet blev en stor framgång och ett verkligt genombrott för Fernström. Under perioden 1944–52

var han en flitigt spelad tonsättare i Stockholm och fick också många av sina verk framförda i radion.

Från 1943 och fram till sin död 1961 var Fernström bosatt i Lund. Under de första åren här var han hektiskt sysselsatt med komponerande och några av de större verken som *symfonierna 8–12*, operan *Achnaton*, *Violinkonsert nr 2* liksom ett stort antal kammarmusikverk och sånger tillkom under denna tid. Han utsågs till kommunal musikledare i Lund 1948 och startade 1951 Nordisk Ungdomsorkester.

Några år in på 1950-talet sinade Fernströms skaparkraft som tonsättare. Han var tyngd av arbetet som kommunal musikledare och besviken över att modernismens genombrott innebar att den musikstil han företrädde betraktades som passé. Hans hälsa var heller inte god. Några körsånger och en sång till orgelackompanjemang tillkomna 1955 blev hans sista kompositioner. Han valde istället att ägna sig åt målarkonsten, ett intresse som han haft från tidig barndom och tagit upp studier i på 1940-talet. Från 1954 och fram till sin död deltog han i flera konstutställningar.

SYMPHONI NR 6, OPUS 40

Fernström hade svårt att ta sig in i det malmöitiska musiklivet. I februari 1941 fick han dock chansen att dirigera Malmö Konserthusstiftelses orkester i ett eget verk. Han valde sin *Symfoni nr 6*. Det var första gången något av hans större orkesterverk spelades i en stad utanför Helsingborg. Sten Broman, Sydsvenska Dagbladets legendariske recensent, lyssnade på framförandet. Han uppskattade musiken myck-

et och tyckte att Fernström verkligen hade något på hjärtat: "han svamlar inte med sentimentalitet och har ett utpräglat sinne för den absoluta musiken".

Symfonin är konventionellt anlagd med fyra satser som alla formmässigt hör hemma i den klassisk/romantiska symfonitraditionen. Den är komponerad för en förhållandevis stor orkester där bl a piccolaflöjt, engelskt horn samt basklarinet ingår i träblåsargruppen. I bleckblåsargruppen ges plats för fyra horn, tre trumpet, tre basuner och tuba. Både puka och liten trumma används flitigt och även bäck och harpa får färga klangen bl a i final-satsen. Denna rika palett med klångfärger utnyttjar Fernström mycket fantasirikt.

Fernström förklarar i en kommentar att symfonin har ett program som den som behöver ett sådant kan hänga upp sitt lyssnande kring. Han har velat framställa ett drama med huvudpersoner och bifigurer som diskuterar och argumenterar. En huvudperson framträder redan i första satsens inledande, långsamma adagioparti. En motståndare dyker dock upp och försöker tysta ner honom med en aggressiv trumpetfanfar. Ett nytt försök från huvudpersonen att komma till tals får samma bryska behandling. I den följande allegrodelen ges däremot huvudpersonen – eller huvudtemat för den som föredrar denna terminologi – utrymme att än stolt och upproriskt, än vädjande och kontaktsökande finna gehör för sin sak. Motståndaren blir efterhand allt mer benägen till dialog. Formmässigt är det den klassiska sonatformen som gäller. Huvudtema och mottema presenteras, utvecklas i en genomföringsdel och rekapituleras i satsens senare del.

Rekapitulationen sker dock i omvänd ordning, dvs mottemat kommer före huvudtemat. Det senare utnyttjas också i satsens coda.

Den andra satsen har en tredelad form. De två yttre delarna använder samma tematiska material och är kontrapunktiskt anlagda. Mellandelen ger kontrast genom en mer ackordisk sats och dramatiska utbrott. Uttrycksmässigt pendlar satsen mellan grubblande melankoli i de yttre delarna och upprörd sorg i mellandelen. Det tema som används i den senare återkommer i symfonins sista sats och antyds även i den tredje satsen.

I Scherzosatsen – sats tre – tar dramat ny fart. Stämningen skruvas successivt upp med bråkande sordinerande trumpet, sprittande violiner och drillande flöjter. Men tonläget är inte alltigenom uppsluppet. I ett parti återvänder Fernström till de dystra stråk han manade fram i sats två. Formschemat är på klassiskt manér utlagt i en tvådelad A-del i durtonarter och en B-del i moll som följs av en repris av A-delen.

Sista satsen inleds med dystra och vresiga ackord i bleckblåsgruppen som ger associationer till Sibelius *Finlandia*. Fernströms ilska släpper dock ganska snabbt och han fortsätter med ett mer drivande tema som dominerar i satsens första del. Det skall enligt tonsättarens anvisningarna spelas "maestoso e festivo". Festhumöret är dock knappast stabilt. Musiken stannar av och börjar leta sig fram i mer trevande kontrapunktiska vindingar där ett tema från sats två åter hörs. I satsens senare del återvänder Fernström till det energiska första temat. Detta utgör också material i satsens slutdel – en coda i ett rasande prestotempo.

CONCERTINO FÖR FLÖJT, LITEN ORKESTER OCH DAMKÖR, OPUS 52

"En skymningsfjärl med guldstof på vingarna"
– så beskriver tonsättaren Ture Rangström i ett brev sin upplevelse av Fernströms flöjtconcertino då han hörde den första gången vid ett framförande i Konserthörsningen i Stockholm våren 1943.

Verket komponerades hösten 1941 men sannolikt hade Fernström påbörjat den redan sommaren 1937. I en intervju publicerad i en av helsingborgstidningarna vid denna tid nämner han att han börjat på en concertino för flöjt och damkör. Han berättar också om hur han och den komponerande svågern Gustaf Paulson båda blivit fängslade av svenskamerikanen Carl Sandburgs diktning. Paulson hade satt sig före att tonsätta allt av Sandburg som han kom över i svensk översättning – allt som allt tonsatte han ett trettiotal dikter av denne. Fernström nöjde sig med en – dikten *Nymåne* i översättning av Erik Beckman. Det är denna text som damkören i flöjtconcertinon sjunger:

*"Den späda nymånen, en barnkanot av silver,
seglar och seglar västerut i indianernas land.
En ring av silverrävar, en dimma av silverrävar
lägrar sig runtomkring den indianska månen.
En gul stjärna för en spejare och en rad
av blåa stjärnor för flera spejare bilda en
vaktpostkedja.
O rävar, barnamåne, snabbfotade budbärare,
ni är den nattliga minnestavlan, den röde
mannens drömmar
i vit eldskrift.
Vem hukar sig ned med korslagda armar och
ben, mätande med blicken månens ansikte*

*och stjärnornas ansikte i väster?
Vilka äro Mississippidalens andar med
kopparrannarna, ridande på seniga hästar
genom natten?*

*– inga tyglar, endast älskande armar kring
ponnyackar, ridande genom natten
indianernas långa urgamla väg.
Varför kommer de alltid tillbaka, då silver
rävarna sitta samlade runt nymånen, en liten
silverkanot, västerut i indianernas land."*

I en kommentar till verket betonade Fernström att det inte hade varit hans avsikt att ge Sandburgs dikt en dräkt i toner. Han ville istället främst fånga det "vaga, svärmodiga fantastieriet" i dikten. Det var detta som fått honom att välja flöjten som soloinstrument och att medvetet försvara för lyssnaren att direkt uppfatta den text damkören sjunger. Körens uppgift är således främst att berika klangen.

Musikalisk exotik återkommer i många verk av Fernström. I flöjtconcertinon knyter han an till vad han uppfattade som karaktäristiska drag i indiansk musik. Hit hör en melodik där både en femtonsskala och en mollskala utan ledtonsverkan utnyttjas. I många partier börjar melodierna på en hög ton och faller terrassartat till en lägre, något som är karaktäristiskt för de nordamerikanska indianernas melodik. Det tunga markerandet av rytmen i pukorna ger också associationer till indiansk musik.

Andra framträdande drag i verket är sannolikt mer påverkade av Sandburgs text. Ord som 'silver', 'seglar', 'dimma' och 'måne' har lett honom in i en omiskännlig impressionistisk klangvärld. Mänkanotens seglande på

himlen gestaltas av den högt svävande flöjtstämman och ringen av silverrövar som likt dimma lägrar sig runt månen får form och färg med hjälp av de ljusa kvinnostämmorna.

DEN KAPRICIÖSE TRUBADUREN, OPUS 21

Fernströms förklarande underrubrik till sviten *Den kapriciöse trubaduren* är "ett knippe lyriska och även ironiska smådikter". Den tillkom hösten 1930 under den intensiva kompositionsperiod Fernström då inledde efter sin hemkomst från ett års studier i dirigering och komposition i Sondershausen i Tyskland. Andra verk från denna höst är *Symfoniska variationer, opus 17* och *Symfoni nr 4, opus 20*, två verk i vilka Fernström på allvar gick in för att gestalta sina nyvunna kunskaper. *Den kapriciöse trubaduren*, opus 21 blev ett lekfullt efterspel till dessa, en skämtsamt bagatell där Fernström släpper loss sitt godaste humör.

Sviten har fyra satser som Fernström försett med programmusikaliska motton. Första satsen "*Här vandrar han vägen fram*" är en tämligen sorglös marsch där trubaduren ägnar sig åt poetiska drömmier. I andra satsen "*Under linden, som blommar i aftonstjärnans sken*" förlorar han sig helt i drömmarna. Han tar sig dock fram till föremålet för sin dyrkan och i sats tre "*Serenad vid balkongen*" finner vi att svärmeriet fått en mer profan form. Flöjten gestaltar här en skämtsamt visse serenad. I sats fyra "*Sinnets oro*" avslutar Fernström med en passande ironisk knorr.

Fernström själv menade att han i klangligt avseende i detta stycke knöt an till fransk och – i andra satsen – rysk impressio-

nism. Vid ett studium idag av partituret framträder snarare typiska 30-talsdrag: Kort, koncentrerad form i ett neoklassiskt tonspråk för en liten orkesterbesättning – Helsingborgsorkestern hade vid denna tid ca 25 musiker. Det är musik som i första hand vill roa och underhålla. Sannolikt har det nya mediet radio betytt en del för styckets form, instrumentering och ansats. Fernström och många andra unga tonsättare vid denna tid sneglade på möjligheten att få sin musik framförd i radio. Dess tekniska förutsättningar gynnade en klangbild som byggde på kontrapunktiska satstekniker och klar, luftig instrumentering, dvs drag som Fernströms stycke uppvisar.

Uruppförandet av *Den kapriciöse trubaduren* skedde dock vid en populärkonsert 1934 i Helsingborg vid vilken enbart verk av stadens egna tonsättare framfördes. Året därpå lyckades Fernström få den placerad i en utsändning med danska Radio-Orkestret. Senare har den spelats många gånger i svensk radio men också i orkesterföreningar runt om i landet.

BOEL LINDBERG

LITTERATUR:

JOHN FERNSTRÖM, JUBALS SON OCH BLODSARVINGE. STOCKHOLM: FISCHERS, 1997 (1967).

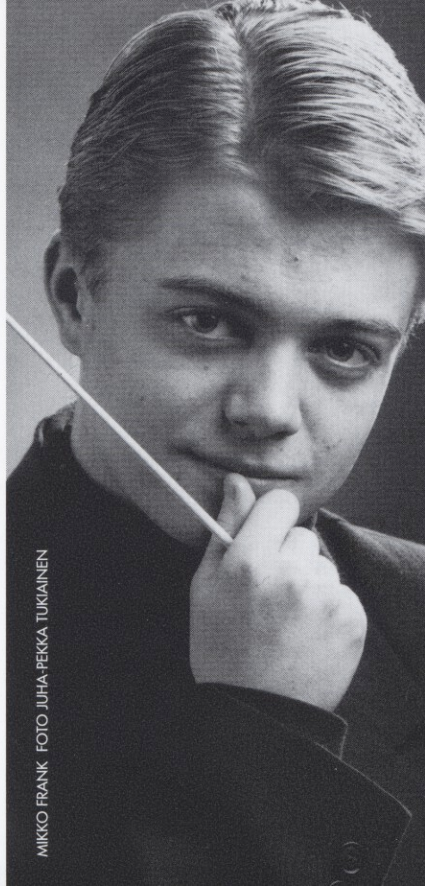
BOEL LINDBERG, MELLAN PROVINS OCH PARNASS. JOHN FERNSTRÖM I SVENSK MUSIKLIV. LUND: ARKIV, 1997.

BOEL LINDBERG, JOHN FERNSTRÖM, TONSÄTTARE I FOLKHEMMETS TID. LUND: ARKIV, 1997.

MIKKO FRANCK

Mikko Franck (f 1979), Finland, började studera violin vid fem års ålder och började vid Sibeliusakademien 1992, med vidare studier i New York, Israel och i Sverige. 1995 började han ägna sig åt dirigering, till en början med lektioner för professor Jorma Panula. Från och med 1996 studerade han vid Sibeliusakademiens dirigentutbildning, varifrån han utexaminerades våren 1998.

Han har nu, redan vid 20 års ålder, på allvar etablerat sig hos många av Finlands orkestrar och Internationellt har han även hunnit med att dirigera i bland andra länder som USA, Israel, Japan, Norge, Nederländerna, Belgien och Storbritannien. I Sverige är Mikko Franck en återkommande gäst hos Sveriges Radios Symfoniorkester och Kungliga Filharmoniska Orkestern i Stockholm samt vid Kungl Operan, där han våren 1999 gjorde en uppmärksam uppsättning av Bizets Carmen, vilken sändes i TV. Kommande engagemang är vid symfoniorkestrarna i Tokyo, Atlanta, Minnesota och Bamberg samt ett flertal produktioner vid Finska Nationaloperan.

MIKKO FRANCK FOTO JUHA PEKKA TUKIAINEN

STEFAN SOLYOM

Stefan Solyom (f 1979), Sverige, vann 1998 första pris i en svensk dirigenttävling anordnad av Helsingborgs Symfoniorkester och har sedan dess arbetat med ett flertal av de professionella orkestrarna i Sverige. Våren 1999 debuterade han vid Kungl Operan, Stockholm, i Ingvar Lidholms "Ett drömspel".

Efter instrumentalstudier vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm fortsatte han med dirigentstudier vid Sibeliusakademien i Helsingfors för professorerna Leif Segerstam, Jorma Panula och Atso Almila. Under 1998 blev han inbjuden att delta vid Sibelius-akademiens workshop med Esa-Pekka Salonen och Jorma Panula i Carnegie Hall, New York. Han deltog också i mästarclasser med Yin Wang, Ilja Musin och professor Siegfried Naumann.

SUSANNE HÖRBERG

Susanne Hörberg (f 1969), Sverige, började spela flöjt som nioåring. Vid sexton års ålder antogs hon till Musikhögskolan i Stockholm och studerade där till 1992, då hon gick ut diplomklassen. Sin debutkonsert gjorde Susanne samma år med Kungliga Filharmoniska Orkestern i Stockholm, och spelade då W A Mozarts flöjtkonsert i D-dur.

Studietiden och de närmast följande åren var för Susanne en tid av ivrigt frilans-arbetande i orkestrar i hela Sverige, och 1994 anställdes hon som solopiccolist i Sveriges Radios Symfoniorkester. Sedan 1998 innehar hon platsen som alternerande soloflöjtist i samma orkester.

SVERIGES RADIOS SYMFONIORKESTER

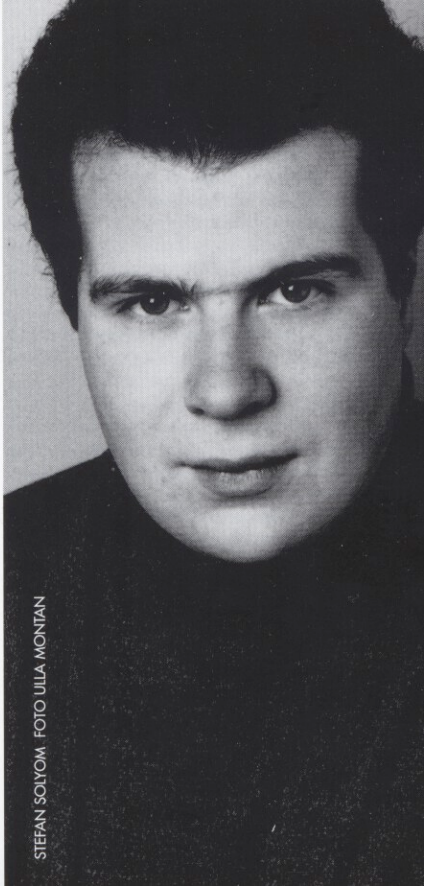
Sveriges Radios Symfoniorkester har i sin nuvarande storlek med drygt 100 medlemmar funnits sedan 1965. Den svenska musiken är ständigt återkommande i orkesterns repertoar och ett flertal uruppföranden av svensk/nordisk musik äger rum varje konsertsäsong.

Tillsammans med framför allt Esa-Pekka Salonen, chefsdirigent 1998-99, har en mängd internationella turnéer genomförts. Från och med säsongen 1997/98 är Evgenij Svetlanov chefsdirigent för orkestern och från hösten 2000 är chefsdirigenten Manfred Honeck.

MUSICA SVECIAE MODERN CLASSICS

är en serie om 20 CD-utgåvor med svensk klassisk musik, från ca 1910 fram till ca 1945. Här presenteras tonsättare som Hilding Rosenberg, Moses Pergament, Erland von Koch, Dag Wirén, Lars-Erik Larsson och Ture Rangström. Många verk som för den stora publiken varit okända lyfts fram i ljuset, främst orkester- och kammarmusik, men även kör och opera. Serien är en fortsättning på den stora antologin Musica Sveciae. Utgivningen kommer att pågå i fem år med start i oktober 1998, fyra utgåvor per år. Ett samarbete mellan Sveriges Radio, STIM/Svensk Musik och Kungl Musikaliska akademien. Omslagen visar skulpturer av Carl Milles (1875-1955).

STEFAN SOLYOM. FOTO ULLA MONTAN

JOHN FERNSTRÖM

John Fernström's parents were missionaries and he spent a large part of his childhood in China. When he was nine years old he and an elder brother were sent home to Sweden to go to school in Osby in northern Skåne, and there his interest in music was first aroused. In his autobiography, *Jubal's son and heir* (published posthumously in 1967, second edition 1997), Fernström describes how his imagination was fired when he read a light novel in which the hero was a violinist. He took out the violin which his father had sporadically tried to teach him to play on and began to pick out tunes on his own. The singing teacher at his school helped him to make further progress, and after a while he felt confident enough on his instrument to take the step of starting a school orchestra and appointing himself as leader.

It was not until 1913 that Fernström received a more qualified musical education, when he was accepted as a student at the Malmö Music Conservatory immediately after passing his lower school certificate. His parents wished him to study to be a church organist, but Fernström himself wanted to be a violinist. When his violin-teacher, Carl Nordberger, moved to Stockholm Fernström decided to follow him, a decision which resulted in his father withdrawing his allowance. After a couple of years in Stockholm in straightened circumstances, Fernström realised that he would have to find himself a more reliable source of income. The solution was a job as violinist in the Helsingborg Symphony Orchestra (or North

East Skåne Orchestral Society as it was then called), one of Sweden's few professional provincial orchestras at that time, founded in 1912 with the aim of providing popular concerts in Helsingborg and neighbouring towns with ticket prices that most people could afford.

Fernström worked in Helsingborg between 1916 and 1939. To begin with he nurtured a dream of becoming a great violinist. Financial support from his elder brother enabled him to take lessons in Malmö and Copenhagen, but in 1918 his brother died of the Spanish flu. This loss affected Fernström deeply, and in all probability triggered off his first attempts at composing; he started work on his opus 1, *"De mortuis"*. *Four songs with piano accompaniment*, that same year.

Fernström did not begin to study composition seriously until 1923, however. His teacher was Peder Gram, who lived and worked in Copenhagen as conductor, music administrator and composition professor. Other musicians from Helsingborg – such as the pianist/organist Gustaf Paulsson and the music teacher Waldemar Rudolf – also studied with Gram. Fernström, Paulson and Rudolf formed the core of a group of artists in Helsingborg which was joined by other musicians (such as Hjalmar Johansson, the organist who helped Birger Sjöberg to write down the music to his songs), journalists and artists. The group organised art exhibitions and concerts with their own works and kept discussions going about contemporary art and about the paintings and music that were produced in Helsingborg during the period between the wars.

In these stimulating surroundings

Fernström developed into an extremely prolific composer. By 1931 (the year that he wrote *The Capricious Troubadour*) he had already written three symphonies and a number of smaller orchestral pieces, some chamber music works (including two string quartets) and several songs for solo voice and for men's choir. At the same time he continued to hold the post of violinist in the Helsingborg Symphony Orchestra, as well as playing in restaurants in the evenings and during the summer months, conducting a workers male choir (Lyran) and giving lectures on music (with musical illustrations) at the Workers Educational Association. In 1932 he advanced to the post of orchestral manager, which meant that among other things he was responsible for presenting school concerts to young pupils. When the post of conductor of the Helsingborg orchestra became available in 1938 – the same year that he wrote *Symphony No. 6* – Fernström applied for it. He had a strong backing from the musicians but the orchestral board chose Sten Frykberg instead.

Fernström was bitterly disappointed at being passed over. He left Helsingborg and threw himself into a precarious existence as a freelance conductor and composer. From 1939 to 1943 he lived in Malmö where he conducted workers male choirs and composed several cantatas commissioned by the Labour Movement for various anniversaries and celebrations. He also conducted a semi-professional orchestra in Ystad. He soon established a fruitful collaboration with the orchestra at Lund University (Akademiska Kapellet) as well as the female student choir in Lund, and it was for these ensembles that he composed the

Concertino for Flute, Small Orchestra and Women's Choir in 1941. It was first performed the following spring in Lund and a year later was given a highly acclaimed performance by the Stockholm Philharmonic Orchestra.

The Flute Concertino caught the attention of the principal conductor of the Stockholm Philharmonic Orchestra, Carl Garaguly, and he included Fernström's *Symphony No. 6* in the orchestra's programme the following season. The performance was a great success and was a real breakthrough for Fernström. During the period from 1944 to 1952 his compositions were frequently performed in Stockholm and many of his works were also broadcast on the radio.

From 1943 until his death in 1961 Fernström lived in Lund. During the first years there he was hectically busy composing, and some of his major works, such as the *Symphonies Nos. 8–12*, the opera *Achnaton*, the *Violin Concerto No. 2* and a considerable number of chamber music works and songs, were completed during this period. He was appointed head of Lund Municipal Music School in 1948, and in 1951 he founded the Nordic Youth Orchestra.

In the early 1950s Fernström's creative ideas as a composer began to dry up. He was weighed down by his work as head of the music school, and disappointed by the fact that the onset of modernism meant that the musical style which he represented had come to be regarded as passé. His health was not good, either. A few part-songs and a song with organ accompaniment written in 1955 were to be his last compositions. Instead he turned to painting,

which had interested him since early childhood and which he had studied in the 1940s. From 1954 until his death he took part in several art exhibitions.

SYMPHONY NO. 6, OPUS 40

It wasn't easy for Fernström to make a place for himself in Malmö's musical life. However, in February, 1941, he was given the chance to conduct the Malmö Symphony Orchestra in a performance of one of his own works, and he chose his *Symphony No. 6*. It was the first time one of his larger orchestral works was to be performed outside Helsingborg. Sten Broman, the legendary music critic of the *Sydsvenska Dagbladet* newspaper, heard the performance. The music appealed to him very much and he felt that Fernström really had something to say: *"He doesn't ramble on sentimentally and has a definite feeling for absolute music."*

The symphony is in the conventional four movements, each of which is anchored structurally in the classical/romantic symphonic tradition. It is scored for a relatively large orchestra with a woodwind section which includes piccolo, cor anglais and bass clarinet, while the brass section comprises four horns, three trumpets, three trombones and tuba. Frequent use is made of both the timpani and the snare-drum, and in the last movement the cymbals and harp provide additional colour. Fernström makes very imaginative use of this rich palette of orchestral colours.

In a commentary to the symphony Fernström explained that it has a programme for those who feel the need of concrete associations. His intention was to portray a drama in

which main characters and minor figures are involved in heated discussions and arguments. One of the main characters appears immediately in the slow adagio opening of the first movement. A rival appears on the scene, however, and tries to silence him with an aggressive trumpet fanfare. A second attempt on the part of the main character to gain a hearing is interrupted equally abruptly. In the following allegro section the main character (or the main theme, for those who prefer such terminology) is given ample room to state his case, proudly and defiantly at times, coaxingly and beseechingly at others. His opponent gradually becomes more willing to enter into conversation. The basic structure is classical sonata form. The main theme and the second theme are presented in the exposition, enlarged upon in the development section and recapitulated in the final section of the movement. However in the recapitulation the themes are presented in reverse order; in other words, the second theme appears before the main theme, which also reappears in the coda.

The second movement is in ternary form. The two outer sections make use of the same thematic material and are contrapuntal in style. The middle section forms a contrast with more homophonic writing and dramatic outbursts. The movement oscillates in expression between brooding melancholy in the outer sections and agitated distress in the middle section. The theme on which the middle section is based reappears in the last movement of the symphony and is also suggested in the third movement.

In the third movement – Scherzo –

the drama begins again with new energy. The mood becomes increasingly exalted, with braying, muted trumpets, sparkling violins and warbling flutes. But the tone is not exhilarated throughout. In one episode Fernström returns to the gloomy vein that he evoked in the second movement. The formal scheme is laid out in classical fashion with a two-part A section in major keys and a B section in a minor key which is followed by a repeat of the A section.

The last movement opens with sombre, sullen chords in the brass section which bring to mind the opening of Sibelius' *Finlandia*. Fernström's anger soon evaporates, however, and he continues with a more energetic theme which dominates the first part of the movement, which according to the composer's markings should be played "maestoso e festivo". This festive mood is somewhat unstable, however. The music slows down and begins to grope its way forwards in more hesitant contrapuntal wind-ings and turnings, during which a theme from the second movement is heard once more. In the second part of the movement Fernström returns to the energetic first theme, which also provides the material for the final section of the movement, a coda in a furious presto tempo.

CONCERTINO FOR FLUTE, SMALL ORCHESTRA AND WOMEN'S CHOIR, OPUS 52

"A butterfly at twilight with gold-dust on its wings" – that is how the composer Ture Rangström described Fernström's Flute Concertino in a letter after hearing it for the first time at a performance by the Stockholm Philharmonic Orchestra in the spring of 1943.

The work was composed in the autumn of 1941, but Fernström had probably already started on it in the summer of 1937. In an interview published in one of the Helsingborg newspapers at this time, he mentions that he has started on a concertino for flute and women's choir. He also describes how he and his brother-in-law, the composer Gustaf Paulson, had been captivated by the Swedish-American poet Carl Sandburg's poems. Paulson had made up his mind to set to music everything he could get hold of by Sandburg that had been translated into Swedish – all in all he composed settings of about thirty of his poems. Fernström contented himself with one – the poem "New Moon", translated by Erik Beckman, and it is this poem which is sung by the women's choir in the Flute Concertino:

*The baby moon, a canoe, a silver papoose canoe, sails and sails in the Indian west.
A ring of silver foxes, a mist of silver foxes, sit and sit around the Indian moon.
One yellow star for a runner, and rows of blue stars for more runners, keep a line of watchers.
O foxes, baby moon, runners, you are the panel of memory, fire-white writing tonight of the Red Man's dreams.
Who squats, legs crossed and arms folded, matching its look against the moon-face, the star-faces, of the West?
Who are the Mississippi Valley ghosts, of copper foreheads, riding wiry ponies in the night? – no bridles, love-arms on the pony necks, riding in the night a long old trail?*

Why do they always come back when the silver foxes sit around the early moon, a silver papoose, in the Indian west?

In a commentary to the work Fernström emphasised that it was never his intention to translate Sandburg's poem into musical language. Instead his main aim was to capture the "vague, melancholy fantasy" of the poem. This was what had made him choose the flute as the solo instrument and purposely make it harder for the listener to pick out the words of the text sung by the women's choir. The choir's main function is thus to add colour to the orchestral sound.

Musical exoticism is a feature of many of Fernström's works. In the Flute Concertino he makes use of what he regarded as typical characteristics of Indian music, which include melodic patterns based on pentatonic scales as well as a minor scale with a flattened leading-note. In several passages the melodies begin on a high note and fall step by step to a lower note, which is also typical of the melodies of the North American Indians. The heavily marked rhythm in the timpani also brings to mind their music.

Other prominent features of the work are probably more influenced by Sandburg's poem. Words like silver, sails, mist and moon have led Fernström towards an unmistakably impressionistic world of sounds. The moon – the canoe sailing across the sky – is depicted by the high, floating flute part, while the ring of silver foxes which sit around the moon like a mist is given form and colour with the help of the high sopranos.

THE CAPRICIOUS TROUBADOUR, OPUS 21

Fernström's explanatory subtitle to the suite *The Capricious Troubadour* is "a bunch of short, lyrical, and even ironical, poems". It was written in the autumn of 1930 during the intensive composing period that Fernström started out on after his return from a year's studies in conducting and composition in Sondershausen in Germany. Other works from the same autumn include *Symphonic Variations*, op 17 and *Symphony No. 4*, op 20, two works in which Fernström endeavoured to make serious use of his newly acquired knowledge. *The Capricious Troubadour*, op 21, was a playful sequel to these works, a humorous bagatelle in which Fernström is in excellent spirits.

The suite is in four movements and Fernström has given each movement a programmatic motto. The first movement, "Here he goes on his way", is a fairly light-hearted march in which the troubadour indulges in poetic fantasies. In the second movement, "By the linden tree, which blossoms in the light of the evening star", he disappears completely into a dream world. He manages to reach the object of his heart's desire, however, and in the third movement, "Serenade under the balcony", the infatuation takes on a more profane form, in which the troubadour (represented by the flute) whistles a humorous serenade. In the fourth movement, "Troubled mind", Fernström ends with a suitably ironic twist.

Fernström himself considered that as far as the orchestral colour was concerned the music was linked to French and – in the second movement – Russian impressionism. However,

when the score is examined today it is more the typical characteristics of the 1930s that stand out: the concise, concentrated form in a neo-classical style for small orchestra (at that time the Helsingborg orchestra consisted of about twenty-five musicians). First and foremost, the music is designed to be amusing and entertaining. In all probability the new radio medium also influenced the form, instrumentation and tone of the piece. At that time Fernström and many other young composers entertained hopes of having their compositions performed on the radio, where technical conditions favoured a sound which was based on contrapuntal writing and light, airy instrumentation in other words, precisely the characteristics that are noticeable in Fernström's suite.

The first performance of *The Capricious Troubadour* took place in Helsingborg in 1934, however, at a popular concert which was devoted entirely to works by local composers. The following year Fernström succeeded in having it performed in a broadcast concert with the Danish Radio Orchestra. Since then it has been heard many times on the Swedish Radio and also performed by orchestras throughout Sweden.

BOEL LINDBERG

MIKKO FRANCK

Born in Finland in 1979, Mikko Franck began to play the violin at the age of five and entered Helsinki's Sibelius Academy in 1992, subsequently studying in New York, Israel and Sweden. It was in 1995 that he began conduct-

ing studies – at first privately with Prof. Jorma Panula, then from 1996-8 within the conducting class of the Sibelius Academy.

Now, still only 20 years old, he has emphatically established his credentials throughout Finland and abroad, conducting orchestras in the United States, Japan, Israel, Germany, Holland, Belgium, Norway and the UK. In addition to regular engagements with the Swedish Radio Symphony and Royal Stockholm Philharmonic, Mikko Franck conducted the Royal Stockholm Opera during 1999 in a highly acclaimed production of Bizet's *Carmen*, which was also broadcast on Swedish television. Future engagements include concerts with the Tokyo Symphony, Atlanta Symphony and Minnesota Orchestra, an extensive tour with the Bamberg Symphony, and further productions at Finnish National Opera.

STEFAN SOLYOM

Stefan Solyom was born in Sweden in 1979. In 1998 he won first prize in a competition for Swedish conductors organised by the Helsingborg Symphony Orchestra, and since then he has worked with several professional orchestras in Sweden. In the spring of 1999 he made his début with the Royal Stockholm Opera in Ingvar Lidholm's "A Dream Play".

He began his musical training at the Royal College of Music in Stockholm, and has since studied conducting at the Sibelius Academy in Helsinki with Leif Segerstam, Jorma Panula and Atso Almila. In 1998 he was invited to take part in a workshop organised by the Sibelius Academy in Carnegie Hall, New York, with Esa-Pekka Salonen and Jorma Panula. He

has also taken part in masterclasses with Yin Wang, Ilya Musin and Professor Siegfried Naumann.

SUSANNE HÖRBERG

Susanne Hörberg was born in Sweden in 1969 and began to play the flute at the age of nine. She was accepted as a student at the Royal College of Music in Stockholm at the age of sixteen and graduated with a Performer's Diploma in 1992. The same year she made her début with the Royal Stockholm Philharmonic Orchestra in a performance of Mozart's Flute Concerto in D major.

At the same time as her studies and for the next few years Susanne worked as a freelance musician, frequently playing in orchestras throughout Sweden. Since 1994 she has held the post of principal piccolo in the Swedish Radio Symphony Orchestra and has been co-principal flautist in the same orchestra since 1998.

THE SWEDISH RADIO SYMPHONY ORCHESTRA

In its present form, with just over 100 players, the Swedish Radio Symphony Orchestra has been in existence since 1965. Swedish music is a prominent feature of the orchestra's repertoire and several first performances of Swedish

and Nordic works are given each season. The Swedish Radio Symphony Orchestra has given a number of international tours, in particular with Esa-Pekka Salonen, the orchestra's principal conductor from 1984 to 1994. Since the 1997/98 season Yevgeny Svetlanov is principal conductor of the orchestra and from the autumn of 2000 the principal conductor is Manfred Honeck.

MUSICA SVECIAE MODERN CLASSICS is a series of 20 CDs featuring Swedish classical music from about 1910 to 1945 with composers such as Hilding Rosenberg, Moses Pergament, Erland von Koch, Dag Wirén, Lars-Erik Larsson and Ture Rangström. Many compositions unknown to the general listening public have been rescued from obscurity, mostly orchestral and chamber music but also choral works and opera. The series is a sequel to the comprehensive Musica Sveciae anthology. Releases will be spread out over a five-year period, starting in October 1998 at a rate of four per annum. This is a joint undertaking by the Swedish Broadcasting Corporation, STIM/Swedish Music Information Centre and the Royal Swedish Academy of Music. The covers show sculptures by Carl Milles (1875-1955).

SUSANNE HÖRBERG FOTO ANDERS ROTH

